

Banksy'nin Duvar Manzaralı Tecrit Oteli

Ortadoğu ülkelerinin zengin ve köklü sanat anlayışının birer ayartı nesnesine dönüştüğü oteller, söz konusu ülkelerin içine düştükleri çelişkileri örtbas etmeye çalışır gibidir. Oysa İngiliz grafiti sanatçısı Banksy'nin Beytüllahim'de açtığı The Walled Off Hotel (Duvarlarla Çevrili Otel), tam da bu genel yaklaşımın aksine, Filistin sorununu teşhir etmeye çalışmaktadır.

Sertaç Timur DEMİR

Olanca akışkanlığına rağmen oteller, yüzeysel karşılaşmaların ve ıssızlığın mekânıdır. Dahası, sıcak yuvanın diyalektiği; ölümlü dünyanın ise metaforudur. İçindeki herkesin birer konuk durumuna indirgendiği bu makyajlı mekânda kalıcılığa ve kopuşla nihayetlenmeyen ilişkilere yer yoktur. Burada konuklar en saf halleriyle, varlıklarıyla değil; taşındıkları görünüm, sunum, yüzey ve statüleriyle belirmektedir. Her otel, kendisini finanse eden sadakatsiz misafirlerine, bu fona karşılık belli bir kimlik temsiliyeti ya da hiç değilse bu temsiliyetin rollerini yükler ve ona kısa bir süreliğine de olsa; olmak istediği gibi görünebildiği bir kimlik inşası temin eder. Bu yönüyle akışkanlık, müphemlik, kırılabilirlik, hızlılık, konfor, pratiklik, maskeleyiş, tüketim, rekabet, dünyevileşme ve tatminsizlik gibi modern kültürün tüm paradigmalarını somutlaştıran oteller birer toplumsal mesaj ve temsildir.

Sefaleti ve gösterişi, yıkım ve inşayı, çatışma ve uzlaşma çalışmalarını aynı anda bünyesinde taşıyan Ortadoğu coğrafyasındaki oteller

ya da otelleşmeler de benzer paradoksalıklarla yüklüdür. Doğu'nun izlencelik manzaraya indirgenmesini mimleyen yapay mistik yapıların yanı sıra Batı'dan geri kalmama çabasına denk düşen aşırı şatafatlı oteller, Ortadoğu'nun tek kullanımlık sembolleri olma misyonunu üstlenmektedir. Bu, aynı zamanda hancılık geleneği ya da misafirperverlik tavrının modernize edilmiş, kapitalizme dâhil edilmiş ve küreselleşmeye uyumlaştırılmış

formudur da. Ortadoğu ülkelerinin zengin ve köklü sanat anlayışının birer ayartı nesnesine dönüştüğü oteller, söz konusu ülkelerin içine düştükleri çelişkileri örtbas etmeye çalışır gibidir. Oysa İngiliz grafiti sanatçısı Banksy'nin Beytüllahim'de açtığı The Walled Off Hotel (Duvarlarla Çevrili Otel), tam da bu genel yaklaşımın aksine, Filistin sorununu teşhir etmeye çalışmaktadır.

Figür 1. İsmi durumundan alan otelin Utanç Duvarı'na uzaklığı dört metre civarındadır.

The Walled Off Hotel

Dünyanın birçok yerinde kimliğini gizleyerek yaptığı eserlerle sık sık gündeme gelen Banksy, İsrail işgalini sembolize eden Utanç Duvarı üzerine 2005 yılında birkaç eser çizmiş ve bu eserler işgalin en ironik ve çarpıcı ifadeleri olarak kabul

edilmişti. Zamanla kendine has üslup ve duruşuyla sanat, protesto ve turizm literatürüne etki eden ve örneğin İngiltere'deki Dismaland gibi eğlence ve anarşizmi buluşturan Banksy, bu kez lokasyonunu kendi seçtiği bir otel üzerinden gündeme gelmiştir. Hem Filistinlilerin hem de İsraililerin ziyaretine açık olan

ismiyle müsemma otel, yaklaşık on dört ayda tamamlanmıştır. Burası, Hz. İsa'nın doğum yeri olarak kabul edilen Beytüllahim'dedir. Otel yönetici Wisam Salsah'ın söylediğine göre, Banksy Turizmi kapsamında gelen ziyaretçilerin sayısı, şehre dinî amaçlarla gelen özellikle Hristiyan turistlerin sayısını geçmiştir.

Figür 2. Mart 2017'de açılan otel, *dünyanın en kötü manzaralı oteli* olarak tanıtıldı.

Figür 3. Otelin duvarları, Utanç Duvarı'nda vücut bulan Filistin işgalinin tanıklarını ifşa etmektedir.

Dokuz normal, bir de kral dairesi olan üç yıldızlı butik otel, İsrail'in ördüğü duvarın hemen gölgesindedir. Bu açıdan hangi odadan bakılırsa bakılsın bu duvarlar, İsrail bayrağı ve gözetleme kuleleri görünür. Yurt tarzında tasarlanmış en ucuz odanın geceliği 30 dolardır. Koşu andıran havasıyla bu odada üç ranza ve metal dolaplar bulunur. *The Guardian*'ın "otel, protesto ve sanat bir arada" şeklinde tanımladığı otel, yalnızca kalmak için değil; görmek ve kayıt altına almak için gelenlerin de ilgisini çekmektedir. İç tasarımıyla tamamen Filistin-İsrail sorunsalını işleyen otelde, bir de bu gerilimin yüzyıllık hikâyesini görselleştiren Sömürgecilik Müzesi isminde bir müze bulunmaktadır. "Her otelin spor salonu vardır; bunun ise müzesi" diyen Essex Üniversitesi'nden Dr. Gavin Grindon ve Banksy'nin ortak düzenlemesiyle şekil bulan müzenin hemen girişindeki hareketli heykel, masadaki bir kâğıdı imzalarken görülür. Bu kişi Arthur James Balfour'dur; önündeki kâğıt ise Britanya'nın üstlendiği rolle Filistin topraklarının Yahudi yerleşimciler tarafından işgaline zemin hazırlayan Balfour Deklarasyonu'dur.

2 Kasım 1917'de imzalanan bu deklarasyonla İsrail Devleti'nin kurulduğu 1948 yılına dek sürecek desteğin resmî temelleri atılmıştır. Banksy de bu deklarasyona atıf yaparak Duvarlarla Çevrili Otel'in açılış tarihinin tesadüfi olmadığını şu sözlerle belirtmiştir: "Britanya'nın

kaotik neticeleriyle birlikte Filistin'i kontrol edip yeniden düzenlemeye başlamasının üzerinden tam yüzyıl geçti. Bilmiyorum neden ama Birleşik Krallık'ın sonuçlarını etraflıca kavrayamadan aldığı bu devasa siyasi kararın etkilerini ele almanın tam vakti olduğunu hissediyorum.” Kişisel sayfasında kendisine “peki bu antisemitik değil mi” şeklinde sorulan soruya, “Kesinlikle değil. Bu otel tamamen Banksy tarafından kurulan ve finanse edilen bağımsız bir tesistir. Hiçbir politik hareket veya baskı grubuna bağlı da değildir. Amaç ziyaretçiler için söz konusu duvarın hikâyesini tüm yönleriyle anlatmak ve onlara bir tür keşif imkânı vermektir” demiştir.

Otelin detaylarına inilecek olursa, ki buradaki her bir unsur Utanç Duvarı'nı işaret eden imgeler ve dolaylı mesajlarla doludur. Devasa bir tuvali andıran otelin kamusal alanı hükmündeki lobi-sinde kolonyal dokunuşlar Filistin sorununun görsel tanıklarıyla buluşmuştur: Kırmızı ve yeşilin hâkim olduğu deri koltuklar, masa örtüleri, şamdanlar ve internet üzerinden uzaktan kumandayla çalınabilen piyanonun yanı sıra duvarda birçok Banksy yapıtı vardır. Bunlardan en dikkat çeken dekoratif güvenlik kameralarıdır; ki bunlar Filistin topraklarındaki duvarların belli noktalarına yerleştirilen gözetleme kulelerini ve bunun gölgesinde monitörize edilen halkı anlatmaktadır. Kameraların hemen altında, Filistin direnişinin temsili olan sapanlar; onların yanında iki çekiş asılıdır. Bu çekişler hem evleri yıkılmak suretiyle yersizleştirilen Filistinlileri ima etmekte hem de duvarların yıkılma umudunu taşımaktadır. Aynı odanın başka bir duvarındaki tabloda önüne geleni paramparça eden gayriinsani bir

buldozerden kaçmaya çalışan bir anne ve iki çocuğu görülmektedir. Bu sahne, Refah'ta Filistinlilerin evlerini yıkmak için gelen İsrail'e ait buldozeri bedenini öne sürerek engellemeye çalışan 23 yaşındaki Amerikalı aktivist Rachel Corrie'yi ve onun trajik ve bir o kadar da onurlu ölümünü akla getirir.

Lobideki bir diğer tabloda, ağlamaklı yüz ifadesiyle alınma nişan alınmış bir İsa portresi ve portrenin de hemen üstünde üç savaş uçağı maketi vardır. Odanın tavanında melek figürleri taktıkları oksijen maskeleriyle dikkat çekerler. Karşı duvarda iki akvaryumda iki balık maketi –tıpkı İsrail ve Filistin gibi– birbirlerini görek ama dokunamayarak kıpırtısız izlerler. Başka bir mekânda, delikleri olan minyatür bir su tankı dikkat çeker; ki bu tank 2002 yılında İkinci İntifada'da İsrail askerlerinin kasıtlı olarak ateş açıp kullanılmaz hale getirdikleri su tankını sembolize etmektedir. The Walled Off Hotel, hiç şüphesiz, her iki taraf için de bir tür hatırlatıcı ya da uyandırıcı bir tanıklık rolüne soyunsa da, oteldeki tüm detayların esasında etrafına duvar örülen Filistinliler için yaşayan bir hafıza işlevi gördüğü söylenebilir.

Otelin diğer odalarına gelince, bunların her biri farklı bir tasarımdadır. Örneğin penceresinden yalnızca duvar ve biraz da gökyüzü görülen odada teleskop bulunur. Ne var ki buradan bakılınca görülecek tek yer, Banksy'nin distopik dünyasıdır. Yaşamın karamsar ve hüznü bir eyleme dönüştüğü bu dünya, karşı duvarda yazan “Free Palestine” özleminin iç yakıcılığına tercüman olur. Duvarın gerisinin nispeten daha iyi izlenebildiği odalarda ise İsrail Devleti'nin şantiyeleri ve Birleşmiş Milletler kararlarına rağmen inşa edilen kaçak konutlar görülür. Bu görüntüyü

çerçeveleyen odanın penceresinin hemen önündeki üç lale ise bir bakıma anti-klışeci romantizm kurgular. Başka bir odanın duvarında İsrail askeriyle Filistinli direnişçi yastık savaşı yaparlarken resmedilir. Faniliği mutlak olan bir yaşamda, hep daha fazlasına sahip olmak için yapılan işgaller ancak bir yastık savaşı kadar anlamlı olabilir belki de.

Sonuç olarak, Ortadoğu'nun gitgide yükselen ve bir tür gökdelen kültürüne evrilen otelcilik trendi, Banksy'nin The Walled Off Hotel'yle beraber felsefi bir nitelik kazanmıştır. Ama bu durum, aynı zamanda işgalin seyirlik bir zevke dönüştüğünün de kanıtı olabilir. Üstelik otel gibi içindeki kimsenin yerleşik olmadığı bir mekân üzerinden Filistin'e bakmak biraz da oryantalist bir yönelimdir. Çatışmanın olanca canlılığıyla yaşandığı bir mekândaki görsel imgelerin müzede toplanması da aynı şekilde bir tür yabancılaşma biçimi olarak yorumlanabilir. Zaten müze denilen şey, modern toplumda hızla tüketilen şeylerin entelektüel çöplüğünden ya da tecrübeye dayalı geçmiş duygusunun birer ziyaret nesnesine dönüşüşünden başka bir şey olmasa gerektir. Yine de bunlara rağmen, Filistin'in yok edilmişinde en etkin pozisyonu alan İngiltere'den Banksy gibi bir sanatçının çıkarak güncel sorunları gündeme taşınması önemlidir. Cemil Meriç'in tespit ettiği gibi, canavarlar yaratan Avrupa, bu canavarlara karşı çıkan esaslı savaşçıların da vatanıdır. Zira canavarların, arzuyla yöneldiği her savaş teşebbüsünde kendi karşıtını, üstelik kendi gücü nispetinde türetmesine şaşırılmamak gerekir; ki Banksy bunlardan sadece biridir. ○

Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi